

Raf Declercq & Jos Rondas, *21 juni 1945. Maria Huygens terechtgesteld in Leuven*, Kortrijk, Groeninghe, 2003, 224 pp., ill., ISBN 9071868842.

De titel van het boek roept onmiddellijk verwachtingen op met betrekking tot het biografisch verhaal van de vrouw in kwestie, Maria Huygens. Veel verder dan enkele bladzijden reikt deze informatie echter niet. Maria Huygens, geboren op 24 oktober 1919 woont tijdens de oorlog met haar familie in Leuven. Over haar kinderjaren is nauwelijks iets geweten. Tijdens haar jeugd komt ze in contact met Vlaamsgezinde personen. Eerst was er de sterk Vlaamsgezinde familie waar ze in dienst was als naaister. Daar wordt ze verliefd op de oudste zoon Jan die haar vertelt *“over Vlaanderen dat door de Belgische staat en het koningshuis wordt onder-*

drukt, over de frontsoldaten van 14-18 die in een vreemde taal de dood werden ingedreven, over de Vlaamse voormannen die met verbanning en gevangenis hun idealen moeten kopen.” (pp. 31-32) Wanneer ze verneemt dat Jan priester wil worden, probeert ze hem te vergeten en stort ze zich een tijdje later in een stormachtige relatie met Lambert Janssens, die tijdens de oorlog deel uitmaakt van de *Sicherheidsdienst* in Leuven. Raf Declercq en Jos Rondas laten de lezer in het ongewisse over de betekenis van de Vlaamsgezindheid voor Maria Huygens zelf. Een begrijpelijke reden hiervoor is het beperkte bronnenmateriaal. De auteurs houden zich voor hun informatie ‘strikt’ aan de gegevens van het strafdossier.

Want om het strafdossier van deze derde Vlaamse ter dood veroordeelde vrouw¹ is het hen vooral te doen. Maria Huygens kreeg “*de doodstraf met den kogel*” omdat ze beschuldigd werd van politieke collaboratie op basis van artikel 118bis van het *Strafwetboek*. De beschuldigingen die haar ten laste werden gelegd, verwijzen meestal naar haar aanwezigheid in het huis van notaris Rومان, dat tijdens de oorlog opgeëist werd door de Duitsers en de *Zivilfahnders*. Maria Huygens kwam er geregeld haar lief Janssens, chef van de *Zivilfahnders*, bezoeken en bleef er sporadisch de nacht doorbrengen. De meest bezwarende getuigenissen handelen over haar al dan niet vermeende aanwezigheid bij het mishandelen van opgepakte burgers.

Vanuit historisch kritische invalshoek mist het boek een logische opbouw. Vanuit welke probleem- en vraagstelling vertrekken de auteurs? Hoe hangen ze hun historisch verhaal hieraan op? Soms werpen ze interessante vragen op, zoals bijvoorbeeld de vraag naar de invloed van Lambert Janssens op Maria Huygens. (p. 116) Het antwoord bestaat uit een bladzijdenlange weergave van verklaringen van Janssens, waarin Maria Huygens nauwelijks voorkomt. Wat is verder de bedoeling van de briefwisseling tussen de oostfrontstrijders (pp. 99-112), waarin de lezer vergeefs een link met Maria Huygens zoekt? Als deze al bijdraagt tot de context van het verhaal van Maria Huygens, dan ontbreekt in elk geval een heldere toelichting.

Tussen de regels is het opzet van het boek wel duidelijk. Declercq en Rondas suggereren in hun niet aflatende commentaren² op verklaringen van getuigen en verdachten dat het proces niet eerlijk is verlopen. Hoewel het de auteurs, naar eigen zeggen, niet te doen is om “*een verkapte poging te ondernemen het proces te voeren ten laste van Maria Huygens te Leuven of tegen wie dan ook*” (p. 154), getuigen ze elders in het boek van het tegendeel. En wat te denken van volgende uitspraak – een reactie op een getuigenis van twee vrouwen die twee dagen werden aangehouden door de Duitse overheid –: “*Twee dagen twee nachten opgesloten. Wat komen ze er gemakkelijk van af!! Normaal worden diegenen die hulp verschaffen aan*

1. De andere twee Vlaamse vrouwen zijn Irma Laplasse en Lucrèce Vanbillemont.

2. Deze commentaren zijn afwisselend in vet afgedrukt. De bedoeling is niet duidelijk. Willen beide auteurs zich van elkaar distantiëren?

gewapende partizanen standrechtelijk geëxecuteerd.”(p. 48) Dit is geen alleenstaand voorbeeld. Uiteindelijk geven Declercq en Rondas het laatste woord aan de lezer, die zelf als een Sherlock Holmes op zoek moet gaan naar de ontbrekende puzzelstukken in het proces (pp. 149-150) en ‘dé’ waarheid.

Mocht zo’n onderzoek in genderperspectief kunnen gebeuren dan zou de tragiek van deze individuele situatie des te indringender zijn. Dat dient de historische, maatschappelijke én specifiek-menselijke werkelijkheid eerder dan hagiografische bijdragen zoals dit boek. [HILDE TIMMERMAN]